

De grote stadsbrand in Enschede, 1862:

“Nog nooit hebben wij eene dusdanige verwoesting aanschouwd.”

Helena Essink – van Basten Batenburg

Dit schilderstukje is uit den
Brand van Enschede afkomstig,
die plaats had op den 7. Mei 1862,
en is daar met meerdere papieren
opgevolgen, en is teruggevoerd in
de buurschap Nieuwe gemeente Weerle
wij hebben het steeds met zorg om
de heiligheid vanden Brand te behoeden
bewaard

M. Helena C. Essink
Oldenzaalgeb. van Basten Batenburg

In het Palthehuis in Oldenzaal hangt deze tekening.

Die was tijdens dramatische stadsbrand in Enschede in 1862 overgewaaid van Enschede naar Oldenzaal. Die brand verwoestte de gehele binnenstad,

De grote stadsbrand in Enschede op 7 mei 1862

In de 'Kroniek van Oldenzaal', 1880, schrijft Helena Essink – van Basten Batenburg, juist over deze tekening:
"1862. Den 1 mei is ZM. den Koning Willem III en werd door burgemeester Eekhout en Wethouders H. J. G. Essink en H. Engbers en de leden van de Raad, des morgens 11 uren bij onzen Boomgaard op den weg van Delden verwelkomt. De stad was met bogens en groen versierd, en (hij) heeft ten huize van den heer Eekhout eene verkwikking gebruikt, waar vader en mijn man ook genoodigd zijn. Des nademiddag vertrok ZM. onder geleid der harmonie uit de stad naar Enschede.

Door het brand van de eerbogens verbrande op den 7 mei geheel Enschede haast. Het begon circa eens uur des nademiddag. Om 8 uren was er maar een enkeld huis overgebleven. Alle kerken, scholen zijn verbrand. Het was om drie uren er hier donker van. Daar kwam nog al wind, brieven en charters vlogen door de lucht. Ik bezit nog een tekening van een schilder die te Deuringe (ten westen van Oldenzaal, red.) nedervloog. ... Mijn echtgenoot heeft den geheelen brand haast bijgewoond, en mijn schoonvader vertrok des morgens vroeg met eenen boerenwagen vol brood en kleding. "

In het manuscript 'Aantekeningen van bijzonderheden voorgevallen in Oldenzaal en Lichtenvoorde', 1883), schrijft ze:

"Met het hout wat te Enschede bij de Konings komst gebruikt is, werd op den 7 mei 1862 bijna de geheele stad in asch gelegd. Den brand had een begin circa 1 uur middag en om 1/8 des avonds waren alle Godshuizen Scholen, Kerken en huizen verbrand. Mijnen Bernard (Essink, red), reed er in een half uur heen met onze chaize, en had mijnheer Haarmans medegenomen om te helpen. De lucht was hier in Oldenzaal er duister van, de papieren en charters vlogen door de lucht, met geen pen, zeide mijnen man altijd, kan men de verwarring uitdrukken. Wat gepakt was verbrande op de wagens, de bruggen in de stad waren ook door de vlammen onbruikbaar geworden. .... Kapelaan van Leusden en Bosman hadden het Alderheiligste uit de kerk gehaald. Toen vielen de Catholieken alle tusschen de brandende puinhoopen nog op hunne knieen. Dit had Bernard tot tranen toe bewogen. ... Bernard bragt twee meisjes Chrisjen en Antonia Eekman mede ...de moeder met de andere kinderen trokken na de Wigger in Lonneker, ieder kreeg logees hier in de stad. Al spoedig werd een noodkerk getimmerd...

Enschede zag men het beste branden over onze Koemhofjen heen. Ik maakte bij den heer Charles Stork de eerste kraam visiete, in zijn nieuwe huis buiten de Deuringe poort, ik meen van Johanna. Vader hiel een middagslaap. Toen kwam er een renbode om de spuiten, en Bernard voert na. Men liep na den toom. Daar kon men het in zijne akeligheid zien, om drie uren kwam er veel wind, met onweer. De lucht bleef of er erge veendamp was. Wij waren met het lot van alle bewoogen. Vader ging er den eersten nacht al heen met een wagen vol brood. Rijk en arm had honger en dorst, en gebrek overal aan. Met het bezoek aan Enschede heeft Bernard nog vele bijgestaan en geholpen, en had zelfs lancetten enz. medegenomen. Ieder redde zich zoo het uitkwam tenten, loozen werden opgeslagen, boerenkamers werden betrokken, zelfs tuinhuisjes werden betrokken. Spoedig gingen er alle soorten van kooplieden met hunne goederen henen. De grachten zijn na den brand in de stad gedempt, vele huisplaatsen zijn verkocht of geruult. Acht dagen na den brand zijn wij er zamen geweest, de straat was nog heet, geen enkelden steen was op elkanderen gebleven. Nog nooit hebben wij eene dusdanige verwoesting aanschouwd."

De tekst op de achterzijde van de prent luidt:

"Dit schilderstukken is uit den brand van Enschede afkomstig die plaats had op den 7 mei 1862, en is daar met meerdere papieren opgevlogen, en is teruggevonden in de buurschap Hasselo, gemeente Weerselo (ten westen van Oldenzaal, red.). Wij hebben het steeds met zorg, ... om de hevigheid van den brand te beschrijven, bewaard. Oldenzaal, M. Helena C. Essink – van Basten Batenburg."

www.vanbatenborgh.nl
www.palthehuis.nl